

5. Madarak gyümölcsöskertje

MADÁRCSERESZNE

Cerasus avium

Az év fája 1996-ban. Április derekától, a lombfakadás táján a fehér virágú madárcseresznye már messziről észrevehető az erdőben. Számon tartjuk mint vadon tenyésző fajt, mint gyümölcséért termesztett, étket adó fát, mint virágával és lombjával ékesítő dísznövényt, illetőleg mint értékes, különlegesen szép faanyagot adó fát. A madárcseresznye tipikusan a középhegységek fája. A gyertyános-tölgyesek tipikus elegyfája, ökológiai igényei csaknem megegyeznek a gyertyánéval. Általában fiatalon gyorsan nő. Száz évnél idősebb madárcseresznyéről alig van tudomásunk, 70-80 éves korában rendszerint béلكorhadásnak indul és elpusztul. A termete is szerény, 20 méternél magasabb egyedei ritkák. Fényigényes fafaj.

Koronája szabad állásban laza szerkezetű, zárt állásban magasra, a felső koronaszintbe tör fel, sudaras törzse jól feltisztuló. Másod-, néha elsőrendű fa.

Törzse állományban egyenes és hengeres, szabad állásban zömök, erős ágakra bomló. **Kérge** fiatalon fényes, sima és sötétbarna, vízszintes foszlányokban leváló, és ugyancsak vízszintes irányban futó hosszú, fekete paraszemölcsökkel tarkított. Idősebb korban durván, cserepesen repedezett.

Rügyei szórt állásúak, tojásdadok, hegyesek, fényes barnák. Virágrügyei csoportokban helyezkednek el. **Hajtása** fényes, szürke, vörösesen foltos.

Leveli tojásdadok, fűrészszélűek, felül fényesek, alul kissé molyhosak, a levélváll közelében két fejlett, vöröslő, a madárcseresznyére feltűnően jellemző mirigyszemölcs található.

Virágai rózsaképek, fehérek, ernyős virágzatot alkotnak. Április-májusban, de nagyon enyhe tél után már március végén virágzanak.

Termései csonthéjasok, sötétpirosak, ehetők. A madarak kedvenc csemegéje. Június-júliusban érnek.

ZSELNICEMEGGY

Prunus padus

A magyar nyelv ismeri még májusfaként, bűdshársként, gyöngyvirágfaként vagy apró fekete terméseire utalva vadmeggyként és kutyacseresznyeként. Magyar neve a szláv eredetű zöld (zelena) szóból vezethető le, ami a korai lombfakadásra utal. **2012-ben az év fája.** Termését a kőkorszaki ember fogyasztotta, napjainkban az erdők élővilágának változatosságát növelő szerepe és esztétikai értéke jelentős.

Erősen illatos, 15-20 fehér virágból álló fürtös virágzata a lombfakadással egy időben nyílik. 8-18 m magas fafaj, de kedvezőtlen termőhelyeken csak cserjeméretű marad.

Feketésszürke **kérge** egyébként gyógyászati jelentőségű (Cortex Pruni Padi), amelynek hatóanyaga vizelethajtó, izzasztó hatású, s köszvény, reuma és szifilisz ellen is használták.

Borsó nagyságú, fényes fekete lédús **termései** keserűdesek, július végén érnek. Ázsiai népek gyümölcsle és vegyes gyümölcsíz készítésére ma is alkalmazzák.

Fagyokkal szemben nagyon ellenálló, a hidegtűrő, valamint a magas vízigényű. Ezekon kívül tipikus mézskerülő faj, mindig mézmentes termőhelyi viszonyok között jelenik meg. Szereti a humuszban és tápanyagokban gazdag talajokat, lombos fafajaink közül lombalma az egyik leggyorsabban lebomló, nagymennyiségű kalciumot juttat vissza a talajba, ezáltal termőhelyét is javítja. Jelen van a láperdőben is, mivel mind a mozgó, mind a pangó vizet jól tolerálja. Láperdőben, a mézgás éger (*Alnus glutinosa*) jellemző kísérő fafaja.

MADÁRBERKENYE

Sorbus aucuparia

A rózsafélék (*Rosaceae*) családjába tartozik. Hegyvidékek erdeiben (fenyvesek, bükkösök, tölgyesek) megtalálható, feltűnően szép piros termésű cserje vagy fa. A dércsípte érett bogyókat gyűjtik, szárász, napos helyen aszalják. Lekvár, zselé készítésre, **süteményekbe**, húsételek, vadhúsok mellé **mártás**, és **borkészítésre**. A termés szorbitolt, paraszorbinsavat, cseranyagot, C-vitamint, pektint és karotinoidokat tartalmaz. A madárberkenye bogyóit a népi gyógyászatban enyhe vizelethajtó hatása miatt alkalmazták, de a húgyutak fertőzése esetén is ajánlott. Friss gyümölcsét C-vitamin pótlásra használják. A bogyók kis mennyiségben enyhe hashajtó hatással rendelkeznek, nagyobb adagokban hasmenést okoznak. A termések hosszas főzését követően - például lekvár készítésekor - a hashajtó hatásért felelős vegyület elbomlik, és a cserzőanyagok hasmenést gátló hatása kerül előtérbe.

Törzse egyenes és sima, **kérge** világos színű, virága fehér, **gyümölcse** rikító színű; erdőben, cserjésekben, erdőszéleken, parlagokon, lápos helyeken gyakran előforduló növény. 3-15 méteresre nő. Eleinte nagyon gyorsan nő, az első öt év után eléri a 2,5-3 méter magasságot, és előfordul, hogy az első tíz évben már 6 méteresre megnő, ezek után lazán terjeszti ki ágait, viszont felfele már lassan növekedik.

Szórt állású **leveli** 20 centiméterre is megnőnek, páratlanul szárnyaltak, 5-7 hosszúkás-lándzsás vagy elliptikus-tojásdad, élesen fűrészszélű, 4-6 cm hosszú, színükön sötétzöld, fonákjukon szürkészöld (fiatalon bolyhos) levélszárnyal.

